

NEKAJ GLEDALIŠKIH NAPOTKOV VODJEM FOLKLORNIH SKUPIN

JANEZ ERŽEN

Člani folklornih skupin se na vajah srečujejo s plesnim pa tudi z drugim izročilom, vaje pa so skoraj pri vseh skupinah usmerjene v pripravo programov – najpogosteje odrskih postavitvev –, ki bodo predstavljene občinstvu. In ker je cilj vsake skupine nastop, je prav, da vodje razmislijo o nekaterih načelih, ki veljajo za večino uprizoritvenih umetnosti – tudi za folklorno dejavnost.

V tem prispevku bom na podlagi lastnih izkušenj zelo na kratko strnil nekatera opažanja, izpostavil nedoslednosti, na katere so vodje skupin morda premalo pozorni, in razmišljal o možnih rešitvah, za katere želim, da bi bile vodjem folklornih skupin v pomoč pri nadaljnjem delu.

REŽISER

Nove programe folklornih skupin navadno sestavljajo njihovi vodje. Ti skrbijo, da ustrezajo načelom poustvarjanja plesnega in z njim povezanega izročila, upoštevati pa morajo tudi odrske zakonitosti, kajti le premišljeno oblikovan odrski dogodek bo gledalcu omogočil, da bo izročilo in z njim sporočilo doumel, kot ustreza namenu folklorne dejavnosti. Vodje folklornih skupin bi v gledališkem besednjaku zlasti tedaj, ko ustvarjajo nove programe,

lahko imenovali tudi režiserji, kajti njihova naloga je, da ustvarijo prizor, ki ob ustreznem dojetju posebnosti ljudskega izročila upošteva vse temeljne zakonitosti odrskega dogajanja.

In kakšna naj bi bila torej vloga tovrstnega režiserja – avtorja gledališkega dogodka/npr. avtorja odrske postavitve?

- Režiser naj bo oko in uho prihodnjega občinstva. Je torej tisti, ki mora neprestano iskati možnosti za člane folklornih skupin in tehnično osebje, da bodo čim bolj predstavili plesno in z njim povezano izročilo.
- Režiser naj bo usmerjevalec, ki si bo prizadeval vse moči članstva združiti v načrtovano akcijo.
- Režiser naj neprestano skrbi, da se ustvarjanje novega programa ne bo ustavilo. Če ugotovi, da se stvari ne razvijajo v pravo smer, je njegova naloga, da poišče ustrezne rešitve.
- Režiser naj pozna izročilo in načine njegovega poustvarjanja, saj bo le tako vedel, kakšne naloge in vloge naj nameni svojim članom, da bo odrska postavitve rasla v smiselno in skladno uprizoritev izročila.
- Režiser si pri oblikovanju novega programa sicer lahko pomaga z že videno odrsko postavitvijo, vendar ne kot z modelom, ki bi ga lahko prenesel v svojo skupino, temveč le kot z idejo, ki pomaga pri iskanju novih možnosti.

Zavedati se mora, da vedno obstaja most med idealno predstavo – režiserjevo zamisljivo – in resnično uprizoritvijo. Zato njegova naloga ni, da nekritično vsiljuje svoje zamisli, kajti v tem primeru bo odrska postavitve težko resnično zaživela, ampak da z delom, ki ga ves čas usmerja, usklajuje svoje želje in zamisli z ustreznimi motiviranimi člani folklorne skupine. Most med idealno predstavo in resnično uprizoritvijo naj ne bo predolg, predvsem pa naj bo dovolj trden, da se ne bo prehitro porušil.

Otroška folklorna skupina Lončki iz Dolenje vasi na regijskem srečanju otroških folklornih skupin.
(Foto: Janez Eržen, Ribnica, 5. 5. 2011.)

VAJA za režiserja

Ko je prizor okvirno izdelan, naj se režiser obrne s hrbtom proti igralcem in tako spremlja dogajanje. Spoznanje: Režiser na drugačen način dojame, kako teče besedilo, kako se sliši pesem in kako igrajo godci. V tem primeru bolj dojame, kakšen je ritem dogajanja, ali je izgovorjava jasna, ali so pavze logične, glasnost zadovoljiva ...

ODRSKA IGRA

Folklorne skupine v odskih postavitvah interpretirajo resnične ali namišljene dogodke iz nekdanjega, navadno s plesom povezanega življenja. Odrske postavitve lahko sestavljajo le plesi, lahko so jim dodane pesmi, skupine lahko v njih prikazujejo utrinke nekdanjih šeg in navad, lahko imajo abstraktno sporočilo ..., a karkoli jih že sestavlja, vedno prinašajo neko sporočilo, ki ga bo gledalec ustrezno dojel le, če bodo nastopajoči natančno vedeli, kaj (naj) počnejo, kaj (naj) igrajo – kakšno vlogo imajo v odski postavitvi. Vsebina, četudi gre zgolj za predstavljanje plesnega izročila, je vpletena v vsak delček odrskega nastopa, kajti ljudje v njem niso več današnji ljudje, ampak igrajo vloge nekdanj živčih ljudi, ki jim jih je pripisal režiser. Te vloge morajo biti razvidne v vsaki kretnji, v vsakem koraku in v vsem drugem, kar je prikazano na odru, zato navadno ne zadostuje, da plesalcem naročimo, naj se na odru lepo smejejo, kajti v tem primeru dobimo predstavo, ki na prvi pogled sicer dobro učinkuje, a je v svojem bistvu prazna in v gledalcu ne pušča globljih vtisov. Nastopajoči morajo zato vedeti, zakaj naj se smejejo, zakaj naj se gledajo, kako naj se odzovejo ob spremembi odrskega dogajanja ipd., kajti le v tem primeru bo izročilo resnično zaživelo, nastopajoči pa bodo dajali vtis, da ga v resnici živijo – da nekdanje življenje resnično podoživljajo.

IZBIRA MOTIVA

Vodje folklornih skupin pripravljajo različno dolge in različno zahtevne programe. Pogosto pripravljajo kratke, navadno manj kot deset minut dolge odrske postavitve, ki predstavljajo skle-

Folklorna skupina Turistično-kulturnega društva Ivanjkovci na regijskem srečanju odraslih folklornih skupin. (Foto: Janez Eržen, Cirkovce, 5. 6. 2011.)

njeno celoto, ob posebnih priložnostih pa tudi daljše celovečerne programe, ki mnogim predstavljajo še prav poseben ustvarjalni izziv. A ne glede na dolžino in zahtevnost programa, ki se ga lotimo, bi bilo prav, da bi, preden se lotimo dela s skupino, sami pri sebi znali odgovoriti na nekaj ključnih vprašanj:

- Kakšnemu občinstvu bo program namenjen?
 - Kakšne so sposobnosti članov skupine? Koliko so stari? Koliko jih je?
 - Ali obstajajo tehnične možnosti za izvedbo načrtovanega programa (ali je mogoče zagotoviti ustrezne kostume in rekvizite, kakšno tehniko nudi prostor, kjer se bo program izvajal ...)?
 - Ali obstaja možnost, da pri delu priskočijo na pomoč drugi sodelavci (likovnik, glasbenik, plesni pedagog ...)?
- Prav bi bilo, da bi pritrdilno odgovorili tudi na naslednja vprašanja:
- Ali je načrtovano vredno vloženega truda?
 - Ali ustreza dobremu okusu?
 - Ali bo pomenilo ustvarjalno doživetje za vse sodelujoče?
 - Ali je program načrtovan tako, da resnično omogoča realizacijo?
 - Ali bo gledalce spodbudila k razmišljanju in s tem k novemu spoznanju?

Koristno je, če se priprave programa lotimo tako, da ga najprej razdelimo na več zelo kratkih prizorov (delčkov celote) ter jih izčrpno obdelamo, vendar moramo imeti pred seboj vedno celoto.

VAJA, ki bo spodbudila naše razmišljanje v pravo smer:

Nekomu naročimo: »*Pojdi iz prostora, za seboj zapri vrata, preštej do pet, pridi nazaj na sredino odra.*«

Kaj se bo zgodilo? Verjetno nič zanimivega, saj igralec ni dobil nikakršnih podatkov o zgodbi.

Zato pazimo, da dajemo konkretnejše naloge: »*Odtrgaj jabolko s tistega drevesa in ga prinesi prijatelju.*«

V tem primeru bi morale priti do jasnejše in bolj prepričljive izvedbe. Ob tem se je treba vprašati, kako je bila naloga izvedena? Sta igralca izpolnila nalogo? Sta jo nadgradila? Sta jo nadgradila? Kakšne informacije je dobil gledalec (kakšen letni čas je, kakšno je vreme (če vključimo tudi luč in kostum))? Kje se zgodba dogaja? Kakšen medsebojni odnos imata igralca? Kakšno je njuno razpoloženje? Kako je bilo odtrgano jabolko? Kje je igralec končal zgodbo? ...

Pri oblikovanju odrske postavitve ali daljšega programa, se vprašajte:

- Ali moramo in moremo prizor vizualno stopnjevati?
- Ali bi celoti koristilo dodajanje rekvizita?
- Ali lahko prizoru damo bogatejšo in bolj razumljivo vsebino? (Slednje je pomembno zlasti zaradi nastopajočih, kajti ti morajo povsem jasno vedeti, kaj igrajo in kakšne vloge imajo.)

RAZDELJEVANJE VLOG

Za vsako ljubiteljsko skupino, vsekakor tudi za folklorno je pomembno, da so ljudem, ki so v skupino vključeni, vloge razdeljene tako, da izkoristijo čim več njihovih sposobnosti. Predvsem ni dobro, da se vloge delijo že vnaprej, še preden je program dokončno oblikovan. Razdeljevanje vlog je namreč odvisno od sestave skupine, pri postavljanju programa pa je pomembno, da začnemo z vajami situacij. Člani skupine naj se igrajo posamezne prizore, naj preizkušajo možnosti, se življajo v like, iščejo rešitve ... Naj ne delajo programa, ki ga ima režiser v glavi, ampak naj delajo stvari, ki so temu programu blizu.

Folklorna skupina Kulturno-umetniškega društva Triglav s Slovenskega Javornika na regijskem srečanju odraslih folklornih skupin. (Foto: Janez Eržen, Bohinjska Bistrica, 15. 5. 2011.)

Šele potem je treba narediti selekcijo, pri tem pa ni smiselno iskati »pravega« igralca, ampak posamezne sposobnosti (glasovne sposobnosti, telesne lastnosti, občutek za resničnost ...). Režiser naj pri tem ne bo zaskrbljen, pri vpeljevanju ljudi v igro pa naj sam ne kaže značajskih lastnosti, da kasneje ne bo prihajalo do posnemanja režiserja, ampak bo v ospredju ostal značaj igralca.

Avdicija nikakor ni primerna oblika razdeljevanja vlog, kajti ljudje na njej ne bodo pokazali tistega pravega, kar bi si želeli. Bolj kot resnična ustreznost predvideni vlogi se bo pokazala trema, bolj kot bi bilo koristno, pa bo izražena tudi tekmovalnost.

VAJE

Tako kot ima priprava pevskega in plesnega programa svoj uvod, jedro in zaključek, naj ima tudi priprava programa, v katerem so v ospredju gledališke prvine, svoj uvod, jedro in sklepni del. Uvodni del naj bo posvečen ogrevanju in polaganju temeljev v odnosih in stališčih do zgodbe, ki bo uprizorjena. V drugem delu naj bo v ospredju spontano ustvarjanje in raziskovalne vaje, v tretji del pa sodi piljenje in povezovanje v celoto.

Upoštevati je treba časovno obdobje od začetka dela do premiere, pri čemer zgolj ena vaja na teden ne more prinesiti dobrih rezultatov. Poleg tega je treba poskrbeti, da se ljudje na vajah ne dolgočasijo. Ura kakovostnega dela je pomembnejša od treh ur naveličnosti in utrujenosti. Vedeti moramo, da ni treba, da so vsi igralci vedno na vajah, vsi pa morajo biti tedaj, ko se oblikuje celotno dogajanje.

V sklepnem delu so nujne vaje z rekviziti, tehniko in kostumi. Ne smemo pozabiti niti na to, da je treba večkrat izvesti celoten program brez prekinitev, čeprav prihaja do napak in nedoslednosti pri izvedbi.

Fantje folklorne skupine Šaleškega folklornega društva iz Velenja na regijskem srečanju odraslih folklornih skupin. (Foto: Janez Eržen, Blagovna, 13. 5. 2011.)

VAJA

V drugem obdobju vaj zahtevajte, da vam igralci povedo temeljne značilnosti vseh odrskih likov. Tako pričnejo o likih razmišljati celovito in pridejo do novih spoznanj. Posamezne vloge naj opišejo čim bolj natančno, prav tako zgodbo, ki jo prikazujejo.

Pri tem preverjamo, ali še poznajo bistvo, značaje, odnose ... in jih opozarjamo na razlike v nekdanjih in današnjih življenjskih razmerah.

Razpoloženje na vajah

Vajam koristi prijetno in sproščeno razpoloženje. Če bodo ljudje na vajah pozabili na svoje vsakdanje skrbi, če se bodo vživeli v svoje vloge, se bo to nedvomno poznalo pri delu in pri končnem izdelku. Navdih, lastna energija in spodbuda so osnova za pozitivno delo in odzivanje igralcev. Če tega ni, je morda bolje, da se začnemo ukvarjati s čim drugim, kajti v ljubiteljstvu je prav ljubezen do dejavnosti ključnega pomena.

Če pa pride do težav, povezanih z razpoloženjem na vajah, bi bilo prav, da bi režiser na podlagi odgovorov na spodnja vprašanja odkril vzrok težav, ki jih lahko reši sam, in posledično torej do ustreznih rešitev.

- Ali dajem dovolj energije?
- Ali se predolgo zadržujem pri tehničnih vajah in je delo dolgočasno?
- Kateri igralci potrebujejo posebno pozornost?
- Ali potrebujejo več improvizacije?
- Ali so vaje preveč razvlečene?
- Sem preveč agresiven?
- Godrnjam nad igralci?
- Ali igralce uporabljam kot lutke?
- Ali zahtevam več, kot lahko dajo?

VAJA – mizanscena

Slab primer, iz katerega se največ nauči vodja:

Članom v skupini damo natančno napisano besedilo, s podanimi vsemi okoliščinami, in jim naročimo, naj napisano izvedejo.

Rezultat: Slaba igra.

Boljši način oblikovanja prizora:

Članom v skupini dajemo iztočnice, ki omogočajo, da v prizor vključijo lastne izkušnje, mi pa jih spodbujamo k razvijanju odrskega dogajanja, ki ustreza sposobnostim nastopajočega in vedenju o nekdanjih razmerah.

Rezultat: V tem primeru bodo nastopajoči veliko izraziteje doživeli prizor, dogajanje pa bo živahno, sproščeno in bolj »naravno«.

Člana otroške folklorne skupine Kulturnega društva Prežihovci z Osnovne šole Prežihovega Voranca iz Maribora na regijskem srečanju otroških folklornih skupin. (Foto: Janez Eržen, Lendava, 10. 5. 2011.)

Občutek za čas in odzivanje na iztočnice

Amaterski igralci lahko pridobijo občutek za čas le prek doživljanja. Zato je treba odpraviti mehanično sledenje napotkom. Igralčev občutek za čas mora priti iz njegovega notranjega jaza.

Če ni občutka za čas (oziroma če ni upoštevan), potem se igra vleče, dogajanje nima življenja; lahko pa je tempo prehitro in nihče ne more slediti dogajanju (ne igralci, ne gledalci).

Če se igralci nelogično odzivajo na ponujene situacije, pomeni, da še niso razčistili vprašanja odnosa – kakšno vlogo kdo igra. Odzivanje na iztočnice namreč ne pomeni hitrega govorenja, ampak ravno nasprotno: premišljeno odzivanje!

VAJA za odzivanje

Članom skupine pripovedujemo zgodbo. Ti jo spremljajo in igrajo tisto, kar zgodba narekuje.

Rezultat: Ko to zgodbo igramo prvič, jo navadno vsi spremljajo in doživljajo.

Večkrat ponovimo isto zgodbo. Začne se dogajati, da je ne spremljajo več tako intenzivno. Tu se pravzaprav začne pravo delo, kajti doseči moramo, da bodo zgodbo spremljali prav vsi, ki so tedaj navzoči. Če nekdo, ki je na odru, nima besedila, še ne pomeni, da mu ni treba igrati. Prav nasprotno. Njegova vloga je še bolj ključna.

Folklorna skupina Rej iz Šmartnega pri Slovenj Gradcu na regijskem srečanju odraslih folklornih skupin.
(Foto: Janez Eržen, Blagovna, 13. 5. 2011.)

Rekviziti (in kostumi)

Če želimo z nastopom predstaviti življenje v določenem preteklem časovnem obdobju, prikazu lahko dodamo tudi razne predmete, ki v predstavi nastopijo kot rekviziti. Ti morajo imeti svoj namen in sporočilnost. Na vajah jih moramo začeti uporabljati pravočasno, ne šele tik pred premiero, njihov videz pa mora prav tako kot videz kostumov ustrezati času in okolju, v katero naj bi sodili. Jasno je, da ne moremo uporabljati sodobnih šolskih miz, sodobnih prtov, plastičnih punčk, novih zibelk, plastičnih rož, lesenih predmetov iz vezanih plošč, sodobnih cekarjev, klovnsko zašitih hlač ipd., seveda tudi ne novih stolov, metel ali česa podobnega. Če gre npr. pri otroških skupinah za improvizirano igro, naj bodo tudi rekviziti improvizirani, ne pa lepo položeni in za prizor narejeni tako, kot bi jih naredili danes, ko so razmere povsem drugačne od tistih, ki jih želimo poustvariti.

Predmet, ki je na odru odložen, je še vedno tam, zato morajo nastopajoči do njega imeti določen odnos. Če so metlo npr. odložili v kot odra, je ta še vedno tam, treba pa je vedeti, zakaj je ravno tam, kjer je, se bo z njo še kaj zgodilo ipd.

OPAŽANJA S SREČANJ FOLKLORNIH SKUPIN

Godci

Ti nedvomno zelo močno vplivajo na končen vtis nastopajoče skupine in so hkrati zelo pomembni za folklorno dejavnost v celoti. A pogosto se dogaja, da so godci v funkciji kasetofona,

DVD-predvajalnika ali česa podobnega. Dogaja se, da na oder pridejo prvi, se postavijo pred mikrofone, počakajo na svoj nastop, spremljajo ples, ker le-ta pač potrebuje spremljavo, počakajo na konec nastopa skupine in kot zadnji odidejo. *A kje je tu logika?* Vprašati bi se morali, kakšna je bila njihova vloga v nekdanjem plesu. Odgovor bi bil, da nedvomno ključna. Godci so delali ples, se življali v plesno dogajanje, sodelovali pri nekaterih igrah in s plesi povezanih obredih ipd. Zato bi bilo prav, da bi vsaj del te nekdanje vloge spoznali tudi prek nastopov folklornih skupin oziroma da bi vsaj dihali s plesalci.

Nedvomno slovenske folklorne skupine veliko pozornost posvečajo kostumiranju. Žal prevečkrat pozabijo, da je – če upoštevamo gornji odstavek – skladno s plesalci nujno kostumirati tudi godce.

Odrsko dogajanje

Nastopajoči naj se pri igranih prizorih, zlasti če govorijo, ne obračajo s hrbtom proti občinstvu. Hkrati naj bo dogajanje na odru režirano tako, da glavni igralec ne bo zakrit z drugimi igralci, govornjena besedila pa naj bodo jasno izgovorjena tako, da bodo pridobila pozornost vseh nastopajočih in tudi gledalcev.

Prihodi na oder in odhodi z njega

Nekateri modeli prihodov na oder, še bolj pa odhodov so postali že prav stereotipni, zato neustrezni, neinovativni in prav moteči. Mednje sodijo odhodi, ki vključujejo razne izgovore: »*Pojdimo, mati nas kliče!*« ali »*Ura v turnu je že zvonila. Treba bo domov!*« Neprimernim odhodom se pridružujejo iskanja rešitev, da bi po odhodu vseh z odra na njem ostal le še eden, ki bi »sklenil zgodbo«. Prepogosto se zgodi, da občinstvo z aplavzom prepreči

Otroška folklorna skupina Karavanke na regijskem srečanju otroških folklornih skupin.
(Foto: Janez Eržen, Bohinjska Bistrica, 15. 5. 2011.)

ustrezen zaključek, saj onemogoči, da bi bil zadnji razumljen, če pa ta počaka, da ljudje aplavz prekinejo, je stvar že končana in potem ponovno začeta. V nobenem primeru to ni dobro, zato bi se veljalo iskanjem takih zaključkov odreči.

Obstaja še ena možnost, ki se je folklorne skupine zelo redko poslužujejo. Deloma zato ker marsikje ni razmer, da bi jo upoštevali, deloma zato ker to v folklorni dejavnosti ni v navadi. Kakšna je ta možnost? Nastopajoči začnejo prizor že na odru in ga tam tudi končajo – predstavijo torej izsek iz nekega nekdanjega s plesom povezanega dogajanja. To je mogoče v dvoranah, ki imajo zavese za zaprtje odra, deloma tudi tam, kjer je mogoče ustvariti popolno temo. Če se vodje skupin odločijo za tak »prihod« in »odhod« z odra, morajo zaradi nastopanja na odrh, ki tega ne dopuščajo, razmisliti tudi o drugi različici.

Veliki obeti in skromni dosežki

Dogaja se, da folklorne skupine pri iskanju ustreznih motivov za poustvarjanje plesnega in s plesom povezanega izročila iščejo predvsem impozantne naslove (npr. Trgatev na Dolenjskem), pozabljajo pa, da bi za njimi morala stati vsebina. Tako skupine svoj program začenjajo s komaj sporočilnim uvodom, nadaljujejo nizanje plesov in pripravijo kratek zaključek z odhodom. Gledalec se pri tem vpraša, kaj je bilo sedaj s to trgatvijo, ki, če je šlo za to, da so pevci zapeli eno vinsko pesem, potem pa nanizali nekaj plesov, ni bila predstavljena. Zato se je pri postavljanju naslova vredno vprašati, ali gledalcem ne obeta več, kot je v okviru folklorne dejavnosti mogoče ponuditi.

Prihodnji izzivi

Če folklorno dejavnost razumemo kot obliko delovanja na ljubiteljskem kulturnem področju, katerega namen je poustvarjanje utrinkov iz nekdanjega načina življenja, potem ne vidim razlogov, da se folklorne skupine kdaj pa kdaj ne bi lotevale tudi priprave projektov, ki bi se odmikali od doslej uveljavljenih poti. Le zakaj se vsaj nekateri tako bojijo uporabe možnosti, ki jih ponuja uporaba odrskih luči, zakaj se le redko uporabljajo zvočni efekti in zakaj se le redko bolj intenzivno uporablja scena? Še marsikaj, kar uporablja sodobno gledališče, bi se našlo

in verjamem, da bi to ob ustrezni kritični presoji prispevalo k temu, da bi ljudsko izročilo dobivalo nove odrske podobe, da bi ostajalo aktualno, hkrati pa bi se odmaknilo od drugih veliko bolj nevarnih in cenenih teženj po spektakularnostih, ki naj bi mu zagotavljale prihodnost.

Prav tako so vedno znova zanimiva povezovanja sodobnosti in preteklosti, ki se kažejo tako pri delovanju otroških kakor odraslih folklornih skupin. Tovrstni prikazi, vsaj kolikor mi jih je uspelo videti, prinašajo nova sporočila, so vzgojni in nevsiljivo ponujajo primerjavo.

Violinistka Folklorne skupine Kulturnega društva Anton Stefanciosa iz Rogatca na regijskem srečanju odraslih folklornih skupin.

(Foto: Janez Eržen, Blagovna, 13. 5. 2011.)

Starejša folklorna skupina Folklornega društva Lancova vas na regijskem srečanju odraslih folklornih skupin. (Foto: Janez Eržen, Cirkovce, 5. 6. 2011.)

Obseg vaj

Gledalca, ki pride na prireditev, da si ogleda nastop neke folklorne skupine, ne zanima, koliko vaj je ta za nastop, kakršenkoli je že bil, potrebovala. Želi si le dobrega odrskega dogodka, in to smo mu ljubitelji tudi primorani dati. Če za pripravo kakovostnega nastopa potrebujemo veliko vaj, potem jih moramo zagotoviti, v nasprotnem pa si moramo zadati skromnejše cilje, skladno z načelom: manj je več. Veliko primernejše si je zadati skromnejše cilje in jim v celoti zadostiti, kot pa pripravljati velike projek-

te, za katere že vnaprej predvidevamo, da jih ne bomo mogli ustrezno izvesti.

A vsekakor je za dobro folklorno predstavo treba vaditi vsaj dvakrat na teden. In izgovori vodij, zakaj nimajo časa za več vaj, so le zato, da si tolažijo svojo vest.

Ocena vaje in nastopa

Prav bi bilo, da na vajah, zlasti ko se te bližajo cilju, nekaj minut posvetite celostni analizi programa, ki ga pripravljate. Tako se

Otroška folklorna skupina osnovne šole Šentjernej na regijskem srečanju otroških folklornih skupin. (Foto: Janez Eržen, Semič, 12. 5. 2011.)

Otroška folklorna skupina Domžale na državnem srečanju otroških folklornih skupin.
(Foto: Janez Eržen, Laško, 28. 5. 2011.)

bodo člani skupine bolj zavedali, kje so njihove šibke točke, kje je treba stvari izboljšati in kako do višje kakovosti. Z analizo, na kateri izpostavite tako pozitivne kot negativne stvari, sklenite tudi vsak nastop.

Organizatorji

Ti bi se morali zavedati, da različni napisi, ki jih vključujejo v sceno, največkrat motijo, saj razen izjemoma ne sovpadajo s programom, ki ga skupine predstavljajo. Prav bi torej bilo, da bi bila scena čim manj sporočilna, zato mora biti tam, kjer se predstavljajo različne skupine z različnimi programi, sporočilen sam program.

Koristno je, če se skupina odreče nastopanju, če zanj niso izpolnjeni osnovni pogoji. Vsebinsko zaokrožene odrske postavitve zahtevajo zaprt oder, saj se v nasprotnem primeru lahko zgodi, da vsebina ne bo razumljena, skupina pa se bo, ker bo njen nastop izzvenel v prazno, osmešila. V tem primeru je treba razmišljati o pripravi programov, ki so za nastopanje na odprtem bolj primerni oziroma o zavrnitvi ponujene priložnosti za nastop.

Nastopajoči in organizatorji se morajo zavedati, da občinstvo v dvorano ne sme priti, še preden ni oder popolnoma pripravljen. Ne nastopajoči in ne organizator nima v trenutku, ko se v dvorani zbirajo obiskovalci, kaj početi na odru.

Kaj zapisati za konec?

Vodje skupin naj se zavedajo, da je njihova vloga ključna. Tako za dober kot za slab nastop so zaslužni prav oni. Izgovori, da v skupini nimajo dobrih plesalcev, igralcev, pevcev ... nikomur ne koristijo, služijo pa le kot izgovor za premalo vloženega truda. Gledalca, ki si pride ogledat predstavo, ne zanimajo okoliščine, v katerih skupina deluje. Zanima ga, kaj mu lahko pokaže – kako se ga lahko dotakne. Zato naj vas v celoti ne zadovoljijo že besede sorodnikov, ki so navadno nad predstavljenim zelo navdušeni. Niti ne dovolite, da ti vplivajo na vaše odločitve, kajti za to, kar počnete, ste odgovorni sami. Starši otrok in drugi znanci naj pri odločitvah, kaj boste počeli, nimajo besede – vsaj take ne, ki bi škodila strokovnosti vašega dela.

Zavedajte se, da je vsak nastop enako pomemben, kajti za občinstvo je vsaka predstava premiera. Naj bo dobrih čim več, slabe pa naj služijo temu, da se bomo kaj novega naučili.

POVEZOVANJE FOLKLORNIH PRIREDITEV

MOJCA MEŽIK

V prejšnjih *Folklornikih* je bilo že kar nekaj napisanega o pripravah folklornih srečanj (o tem sta pisali Branka Moškon v *Folklorniku* 2008 in Simona Rožman Strnad v *Folklorniku* 2010), različnih folklornih nastopov pa tudi o tem, kakšno vlogo imamo na teh prireditvah kot prireditelji, gostje ali nastopajoči (Saša Meglič je pisala o tem v *Folklorniku* 2010). Prav slednji morajo poskrbeti, da bo prireditev dobro pripravljena, da bo zanimiva nepoznavalcem naše dejavnosti in ustrezna strokovnim načelom poustvarjanja plesnega in z njim povezanega izročila.

Sama sem v 13-letnem spremljanju folklornih dogodkov in njihovih soustvarjanj sodelovala na številnih nastopih tako v vlogi folklornice kot v vlogi povezovalke omenjenih prireditev, saj sem že vrsto let članica Folklornega društva Kres in soustvarjalka

Mojca Mežik. (Foto: Primož Jurak, *Slofolk*, Novo mesto, 24. 4. 2009.)

mednarodnega festivala *SloFolk*. Prav zaradi številnih izkušenj z vodenjem in povezovanjem prireditev na folklornem področju sem se namenila, da zapišem nekaj misli, ki se mi porajajo skorajda vsakokrat ob pripravah na povezovanje prireditev in podobnem delu.

KDO NAJ PROGRAM POVEZUJE?

Zagotovo je dobrodošlo, da povezovalac/napovedovalec prireditve dobro pozna folklorno dejavnost in/ali je celo folklornik. Povezovalac mora biti sposoben govorec. Program lahko povezuje v narečju (če to zahteva scenarij prireditve), a treba je paziti, da je govorec v javnosti večš narečnega govora, saj nikoli ni dobro, če je govorica povezovalca neka mešanica med knjižnim in narečnim jezikom ali celo mešanica več narečij. Dober narečni govorec namreč ni vsak, ki neko narečje govori, narečje mora znati prenesti na oder in ga predstaviti dovolj jasno in glasno, da ga bo večina gledalcev razumela, ter zanimivo, a ne banalno hkrati. Če povezovalac narečnega govora ni večš, naj raje uporablja pogovorno obliko slovenskega jezika in se tako trudi približati zbornemu jeziku. Pozorni moramo biti na naglaševanje in pravilno izgovarjavo plesov, plesnih figur ipd. Prav tako mora povezovalac preveriti imena in priimke vabljenih gostov oziroma tistih, ki jih javno predstavi oziroma pozdravi.

OBLEKA

Vsekakor je posameznik na odru bolj izpostavljen kot celotna skupina, zato mora voditelj poskrbeti za ustrezen videz. Možnosti sta dve. Obleče lahko svojo obleko, za katero presodi, da ustreza priložnosti in odru, ali pa je oblečen v folklorni kostum. Tu je treba poudariti, da je ustrezna kostumska podoba prav tako pomembna pri povezovalcu prireditve kot pri plesalcih, pevcih ... Kostum naj bo primeren dogodku, oblačila prave velikosti z vsemi dodatki, ki sodijo zraven (pokrivala, nakit ...). Pričeska naj bo urejena, pri ženskah lasje speti v figo, spleteni v kito oziroma naj bo glava pokrita s pečo, ruto ipd. Nepopolni folklorni kostum oziroma kakšna od narodno-zabavnih različic »narodnih noš« kakovostno raven prireditve nedvomno poslabša in ji doda priokus cenenosti, ki jo sicer res bolj kot drugi opazijo poznavalci folklorne dejavnosti, a pomembno se je zavedati, da je povezovalac na odru tudi v vlogi tistega, ki občinstvo vzgaja. Paziti moramo na ustrezno ličenje, saj je povezovalac na odru navadno močnejše osvetljen kot drugi nastopajoči. Uporabi naj predvsem puder, saj se s tem izogne neprijetnemu bleščanju polti, ostala ličila naj uporabi manj intenzivno.

BESEDILO

Besedilo prireditve lahko pripravi scenarist dogodka – ta ga mora seveda pripraviti nekaj dni pred dogodkom in ga poslati povezovalcu. S tem se izognemo morebitnim neprijetnostim, ki vodijo v reševanje vsebinskih in organizacijskih vprašanj tik pred prireditvijo. Povezovalcu je zagotovo lažje, če besedilo pripravi sam, saj ga potem na odru tudi lažje in bolje predstavi. Seveda pa mora poznati folklorno dejavnost in dobiti podatke o odrskih postavitvah, ki bodo na prireditvi predstavljene.

Metka Knific in Robi Svetina, povezovalca 2. dela državnega srečanja odraslih folklornih skupin v letu 2010. (Foto: Janez Eržen, Maribor, 9. 10. 2010.)

TEHNIČNE PODROBNOSTI

Povezovalac je lahko ves čas predstave na odru in na določenem mestu predstavlja lik iz časa, ki ga poustvarja s svojo kostumsko podobo. V času napovedi novega programa ga je treba le posebej osvetliti. Lahko pa po posameznih predstavljenih odrskih

postavitvah prihaja na oder in po prebranem/povedanem odide z njega. Tedaj se, če ni dovolj prostora v zakulisju oziroma oder onemogoča prihod z več strani, nekoliko podaljša čas prireditve, saj odhod z odra ovira folklornike, ki prihajajo na oder.

Mikrofon je dobrodošel predvsem v velikih dvoranah (športne dvorane, veliki kulturni centri). Lahko je stoječ, pri čemer moramo paziti, da je postavljen na mestu, kjer ne moti folklornikov med plesom in da je ta prostor mogoče primerno osvetliti. Lahko pa uporabimo mikrofon, ki ga imamo pripetega na oblačilu (v tem primeru moramo paziti na šumenje oblačil, npr. rute) ali pa ga imamo ves čas na glavi. Slednja različica je najbolj primerna za govorce, vendar lahko močno popači njegovo kostumsko podobo. Po navadi je potreben še poseben stoječ mikrofon pri morebitnih pozdravih in govorih gostov.

ZA KONEC

Prav je, da se na koncu prireditve organizator zahvali vodjem skupin, ki so nastopile, in jim preda simbolična darila. Prav tako je prav, da se s simboličnim darilcem (rožo, manjšim šopkom) zahvalimo povezovalcu. To je pogosto edina zahvala, ki si jo folklorna društva lahko privoščijo. Plačilo povezovalcu je lahko tudi simbolična nagrada (brezplačna vstopnica), če smo finančno omejeni.

Iz lastnih izkušenj vem, da sta polna dvorana in aplavz na koncu prireditve največje plačilo, ki ga lahko nastopajoči dobi.

Jaka Birkelbach, povezovalac regijskega srečanja otroških folklornih skupin, ki je potekalo v Semiču. (Foto: Janez Eržen, 12. 5. 2011.)

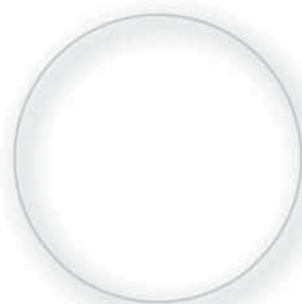
Maja Ratej, povezovalka programa regijskega srečanja otroških folklornih skupin, ki je potekalo v Rogaske Slatine. (Foto: Janez Eržen, 21. 4. 2011.)

Nina Gajšek. (Foto: Janez Eržen, Blagovna, 13. 5. 2011.)

Nadja Zobec, povezovalka regijskega srečanja otroških folklornih skupin. (Foto: Janez Eržen, Ribnica, 5. 5. 2011.)

Člani mladinske folklorne skupine na regijskem srečanju odraslih folklornih skupin v Blagovni, vključeni v zanimivo povezovanje. (Foto: Janez Eržen, Blagovna, 13. 5. 2011.)